

Kínai soft power stratégiák Közép-Afrikában

1. rész

Összefoglalás: Az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezés (BRI) célja Kína globális gazdasági befolyásának erősítése. Az erre kijelölt kereskedelmi útvonalakra csatlakozva a pekingi kormányzat további fejlesztéseket végez Afrikában, különösen a szubszaharai térségben. Röviden ismertetem a BRI jelentőségét és az abból nyíló egyéb modern gazdasági és politikai stratégiákat Közép-Afrikában. Célom átfogó képet adni Kína régióbeli jelenlétének erősödéséről és stratégiáiról, amikkel geopolitikai vetélytársaival szemben előnyökre tehet szert. Ismertetem, hogyan igyekszik növelni befolyását Közép-Afrikában Kína a soft power – mint a diplomáciai kapcsolatok erősítése, kulturális csereprogramok és infrastrukturális beruházások – eszközeivel. Kína befolyásnövelési kísérletének részletes, példákkal alátámasztott bemutatása során öt afrikai országra; Kenyára, Tanzániára, Zambiára, Angolára és a Kongói Demokratikus Köztársaságra térek ki. Ezekben Kína jelentős projekteket hajt végre, amelyek gazdasági fejlődést hozhatnak.

Kulcsszavak: Gazdasági befolyás; BRI jelentősége; soft power; diplomáciai kapcsolatok; gazdasági fejlődés.

Abstract: The Belt and Road Initiative (BRI) aims to strengthen China's global economic influence. The Beijing government carries out further developments in Africa joining the designated trade routes, particularly in the Sub-Saharan region. I briefly outline the significance of the BRI, and other modern economic and political strategies arising from it in Central Africa. My aim is to provide a comprehensive overview of China's strengthening presence in the region and the strategies through which it may gain advantages over its geopolitical rivals. I present how China seeks to increase its influence in Central Africa through tools of soft power – such as strengthening diplomatic relations, cultural exchange programmes, and infrastructural investments.

* Széchenyi István Egyetem
Regionális- és Gazdaságtudományi
Doktori Iskola, PhDhallgató
Email: duspon@gmail.com

[1] Stanley, Andrew (2023): African Century. *Finance & Development*, 2023. szeptember, pp. 16–17.

In the detailed, example-based presentation of China's attempt to increase its influence, I focus on five African countries: Kenya, Tanzania, Zambia, Angola, and the Democratic Republic of the Congo. China is carrying out significant projects in these countries that may bring economic development.

Keywords: Economic influence; significance of the BRI; soft power; diplomatic relation; economic development.

Bevezetés

A téma aktualitását a fokozódó geopolitikai polarizáció és a nagyhatalmak – elsősorban Kína és Oroszország – egyre intenzívebb gazdasági térnyerése adja. A Szubszaharai Afrikában zajló folyamataik hosszú távon meghatározzák a kontinens fejlődési irányait, és érdemben átformálhatják a 21. század globális gazdasági-politikai viszonyait.

Célom átfogó képet adni Kína törekvéseiről befolyásának megszilárdítására és kiterjesztésére a szubszaharai térség öt országában: Angolában, Kenyában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban (a továbbiakban DRC), Tanzániában és Zambiában. Ezen államok összességére esetenként Célrégióként hivatkozom. A cikk rálátást nyújt Kína nagyhatalmi ambícióira, Afrika-politikájára, soft power eszköztárára és annak gyakorlati alkalmazására, valamint arra, hogyan járulnak mindezek globális befolyásának növekedéséhez.

A szubszaharai Afrika globális jelentősége folyamatosan emelkedik, amit több tényező is erősít. A kontinens népessége rohamosan nő, jelenleg meghaladja az 1,5 milliárd főt, amelyből több mint 1,3 milliárd a szubszaharai térségben él, és ez a szám tovább emelkedik [1].

A Kína és egyes afrikai országok közötti egyre szorosabb együttműködés szintén hozzájárul Afrika globális súlyának erősödéséhez. Peking infrastrukturális, gazdasági, oktatási és egészségügyi beruházásokkal van jelen a térségben, miközben hozzáférést szerez jelentős nyersanyagkészletekhez és az olcsó munkaerőhöz.

A vizsgált országok társadalmi-gazdasági jellemzése

Afrika össznépessége 10 év alatt 27,4%-kal nőtt (1. táblázat). 2014-ben a világ népességének 16,1%-a, 2024-ben a 18,6 %-a élt ezen a földrészen. Az előreszámítások szerint 2100-ra már a világ össznépességének több mint egyharmadát az afrikai népesség teszi ki [2].

1. táblázat. Népességszám és változása Afrika vizsgált országaiban 2014–2024 között

	2014 (fő)	2024 (fő)	Népesség növekedés
Angola	27 128 336	37 885 849	139,7%
Kongó, DRC	76 035 588	109 276 265	143,7%
Kenya	45 831 863	56 432 944	123,1%
Tanzánia	50 814 551	68 560 157	134,9%
Zambia	15 737 794	21 314 956	135,4%
<i>Afrika</i>	<i>1 189 220 339</i>	<i>1 515 140 849</i>	<i>127,4%</i>
<i>Világ</i>	<i>7 381 616 242</i>	<i>8 161 972 572</i>	<i>110,6%</i>

Forrás: <https://www.worldometers.info/population/africa/>

Afrikában a termékenységi ráta 4,3, vagyis egy nő élete folyamán várhatóan ennyi gyermeket hoz a világra. 2024-ben minden harmadik gyermek Afrikában született. A magas termékenységi rátát az alacsony iskolázottsággal hozzák összefüggésbe. A szubszaharai térségben tízből csak négy középiskolás korú lány vesz részt középfokú oktatásban [3].

Az emberi fejlettségi index (Human Development Index, HDI) egy olyan összetett mutató, amely az emberi fejlődés három alapvető dimenziójában – a hosszú és egészséges élet, a tudáshoz való hozzáférés és a tisztességes életszínvonal – átlagos teljesítményét méri jól összehasonlítható módon.

[2] ENSZ Környezeti Program (2023)
<https://www.unep.org/regions/africa/our-work-africa>
(Letöltve: 2025. 10. 14.)

[3] Kovács Ferenc (2023): *Afrika lehet a világgazdaság megmentője.*
<https://index.hu/gazdasag/2023/05/19/afrika-vilaggazdasag-demografia-novekedes-gdp/>
(Letöltve: 2025. 09. 20.)

2. táblázat. A vizsgált országok, valamint néhány további afrikai állam HDI-hez használt eredményei

HDI rangsorszám	Ország	Emberi Fejlettség Index (HDI)	Születéskor várható élettartam (2022)	Átlagosan elvégzett osztályszám (2022)	Egy főre jutó bruttó nemzeti jövedelem (GNI/fő) 2022 (2017 PPS%)
193	Szomália	0,380	56,1	1,9	1 072
180	Kongó (DRC)	0,481	59,7	7,2	1 080
176	Ethiópia	0,492	65,6	2,4	2 369
170	Szudán	0,516	65,6	3,9	3 515
167	Tanzánia	0,532	66,8	5,6	2 578
161	Nigéria	0,548	53,6	7,6	4 755
159	Uganda	0,550	63,6	6,2	2 241
153	Zambia	0,569	61,8	7,3	3 157
151	Kamerun	0,587	61,0	6,5	3 681
150	Angola	0,591	61,9	5,8	5 328
146	Kenya	0,601	62,1	7,7	4 808
123	Gabon	0,693	65,7	9,6	11 194
Emberi fejlettségi szintek					
	Alacsony	0,517	61,6	4,7	3 186
	Közepes	0,640	68,0	6,7	6 444
	Magas	0,764	75,2	8,6	15 484
	Nagyon magas	0,902	79,3	12,3	44 958
	Szubszaharai Afrika	0,549	60,6	6,0	3 666
	Világ országai együtt	0,739	72,0	8,7	17 254

Forrás: Egyesült Nemzetek Szervezete (<https://hdr.undp.org/>)

Szürke: a vizsgált országok.

A fejlődést mutatja az infrastruktúra-hálózat bővítése is. Ezek az adatok az általános életszínvonalat jelzik, de az ipar teljesítőképessége is nagyban függ az energiához való hozzáféréstől. 2014–2023 között ebben is nagy előrelépés történt (3. táblázat).

3. táblázat. A vizsgált országok népességarányos hozzáférése az elektromos hálózathoz (%), 2014-ben és 2023-ban

Ország	2014	2023
Angola	32	51,1
Kongó (DRC)	13,5	22,1
Kenya	36	76,2
Tanzánia	23,5	48,3
Zambia	27,9	51,1

Forrás: Világbank (<https://info.worldbank.org/governance/wgi/>)

Bár a Szubszaharai Afrika 1980 és 2020 között megháromszorozta GDP-jét, sőt Etiópia GDP-je ötszörösére nőtt 2000 és 2020 között [3], a vizsgált országok nem mindegyikében ilyen fényes a helyzet. Angola GDP-je például 4,5%-kal csökkent 2014 és 2022 között. Zambia GDP-je 34%-kal nőtt, Kongó, Kenya és Tanzánia pedig 50–60%-nyi növekedést mutat (Világbank).

Elméleti áttekintés

GAZDASÁGI POTENCIÁL

Afrika, különösképpen a Szubszaharai Afrika gazdasági potenciálja hatalmas, ami főként rohamosan növekvő, ezáltal nemzetközi összevetésben fiatal népességének köszönhető. A legfiatalabb munkaképes generációnak lakhatásra és munkahelyekre, a gyermekek számára pedig óvodákra, iskolákra van szükség, mindezek együttesen gyors fejlesztéseket és beruházásokat indukálnak, egyúttal lehetőséget kínálnak a befektető vállalatoknak és országoknak.

[3] Kovács Ferenc (2023): *Afrika lehet a világgazdaság megmentője*. <https://index.hu/gazdasag/2023/05/19/afrika-vilaggazdasag-demografia-novekedes-gdp/> (Letöltve: 2025. 09. 20)

[2] ENSZ Környezeti Program (2023)
<https://www.unep.org/regions/africa/our-work-africa>
 (Letöltve: 2025. 10. 14.)

[4] Chen, Yu-Wen–Duggan, Niall (2016): Soft power and tourism: a study of Chinese outbound tourism to Africa. *Journal of China and International Relations*, 4., (1.), pp. 45–66.

A kontinens népességének közel 70%-a 14 év alatti gyermek, az átlagéletkor alig éri el a 20 évet – összehasonlításképpen a magyar átlagéletkor 44,2 volt 2023-ban az EUROSTAT adatai szerint. Ez azt is jelenti, hogy Afrika lakossága 30 évenként megduplázódik, így munkavállalók óriási tömegei lépnek majd be a munkaerőpiacra a következő évtizedekben, ami vásárlóerő-növekedéssel jár, ez pedig serkenti a fogyasztást.

A természeti erőforrások gazdagsága is hozzájárul a gazdasági növekedéshez. Afrikában található a világ nemesfémkészletének jelentős része; a kibányászható arany 40%-a, de például a króm és a platina 90%-a is. Ezen készletek felelős kitermelése és értékesítése olyan lökést adhat a gazdaságnak, amekkorát a kontinens biztosan nem sokszor látott a történelem során [2].

POLITIKAI STABILIZÁCIÓ ÉS REFORMOK

Miközben Afrika egyes részein továbbra is forrong, egyre több afrikai ország igyekszik politikai stabilitást kiépíteni és reformokat végrehajtani, ami vonzóvá teszi őket a külföldi tőkebefektetők szemében. Mi több, a stabilitás ezúttal fontosabb mint a reformok; a keménykezű diktátorok által vezetett országokra is igaz napjainkban, hogy erőteljes érdeklődésnek örvendhetnek olyan – elsősorban például kínai vagy orosz – befektetők részéről, akiknek hazájában is többet számít a stabil vezetés, mint a virágzó demokrácia.

KULTURÁLIS ÉS TERMÉSZETI GAZDAGSÁG

Afrika kulturális és földrajzi sokszínűsége, valamint művészeti kincsei hozzájárulnak vonzerejéhez, és jelentős turizmust vonzhatnának [4]. Ez valószínűleg így is lesz, amint sikerül a turisták számára komfortosabbá és biztonságosabbá tenni a régiót. Jelenleg még számolni kell terrorcselekményekkel, emberrablásokkal, utcai rablásokkal és gyilkosságokkal, ráadásul az erőszakos bűncselekmények mutatói romló tendenciát jeleznek, azaz a kontinens egyelőre nem biztonságos. Számos afrikai ország turizmusból származó bevétele ugorhatna sokszorosára, ha sikerülne megnyernie magának több százezer új, például kínai vendéget.

NEMZETKÖZI PARTNERSÉGEK

Több geopolitikai nagyhatalom igyekszik szorosabbra fűzni kapcsolatait a Szubszaharai Afrika országaival. A közeljövőben Afrika és azon belül is bizonyos régiók egyre fontosabb szereplővé válhatnak a globális gazdaságban és politikai színtéren, ami rohamosan növekvő népességük mellett köszönhető elsősorban gazdasági, társadalmi és technológiai fejlődésüknek.

SOFT POWER STRATÉGIÁK BEMUTATÁSA

A soft power kifejezést először az Oxford English Dictionary 1985-ös kiadása határozta meg úgy, hogy az „*egy nemzet, ország, szövetség, stb. gazdasági vagy kulturális befolyásból, és nem pedig kényszerítésből vagy katonai erőből eredő hatalma*”. A fogalom elterjedésében Joseph Nye amerikai politológusnak, korábbi védelmi miniszterhelyettesének volt jelentős szerepe, aki 1990-es *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* c. könyvében tárgyalta azt. Később ő maga [5] ismertette, hogyan döntötte el Kína 2007-ben, a Kommunista Párt 17. kongresszusán, hogy többet fog invesztálni a soft power stratégiák alkalmazásába. A következőkben bemutatok néhány klasszikus stratégiát.

Az egyik a **kulturális diplomácia**. Számos ország tart fenn kulturális intézeteket külföldön, hogy kultúráját népszerűsítse. Szinte minden országban jelen van a Konfuciusz Intézet, amely a kínai kultúra terjesztéséért felelős.

Egy másik eszköz a **nyelvi terjeszkedés**. Ha egy ország terjeszti a nyelvét a világban, az nagyban hozzájárul befolyásának növelésében. A Konfuciusz Intézet szinte mindenhol szervez nyelvtanfolyamokat.

Az **oktatás és kultúra cseréje** során különböző csereprogramokkal és a fiataloknak szóló lehetőségekkel hozzájárul az országimázs építéséhez.

A **média és kommunikáció** terjesztése hatásos eszköz, hozzájárul az anyaország megítélésének formálásához a nemzetközi közösség előtt.

[5] Nye, Joseph (2017): *Soft power: the origins and political progress of a concept*. Palgrave Communications. DOI: 10.1057/palcomms.2017.8

[6] McBride, James–Berman, Noah (2023): China's Massive Belt and Road Initiative. *Council on Foreign Relations*, 2023. február 2.
<https://www.cfr.org/backgrounder/chinas-massive-belt-and-road-initiative>
(Letöltve: 2025. 10. 11.)

[7] Haddad-Fonda, Kyle (2017): The Asian-African (Bandung) Conference: Fact and Fiction. *Black Past*, 2017. augusztus 8.
<https://www.blackpast.org/global-african-history/perspectives-global-african-history/asian-african-bandung-conference-fact-and-fiction/>
(Letöltve: 2025. 10. 12.)

[8] He, Wenping–Li, Anshan–Liu, Haifang–Pan, Huaqiong–Zeng, Aiping (2012): FOCAC Twelve Years Later: *Achievements, Challenges and the Way Forward*. Peking University Press, 2012
https://www.researchgate.net/publication/279373129_FOCAC_Twelve_Years_Later_Achievements_Challenges_and_the_Way_Forward
(Letöltve: 2025. 10. 12.)

A **civil társadalom és NGO-k** jelenléte is erőteljes soft power eszköz. A külföldi kötődésű nem kormányzati szervezetek jelenléte alkalmas formálni egy adott ország közvéleményét, hatást gyakorolni a közéletre, politikai életre, jellemzően az emberi jogok területén. Ez az eszköz nem domináns Kína repertoárjában, hiszen saját társadalmukban sem bír nagy hagyományokkal a civil szektor, és nem terjedtek el az NGO-k.

A **sportdiplomácia** lehetőséget nyújt a globális szintén való pozitív megjelenésre.

Végül, az ország politikai **értékeit és ideológiáit** politikai és popkulturális eszközökkel is lehet terjeszteni.

Kínai stratégiák a politikai-gazdasági célokért

Kína világpolitikai törekvései gyakran az Egy Övezet, Egy Út kezdeményezéshez (BRI) kapcsolódnak, más esetekben külön megállapodások keretében valósulnak meg [6]. Kína ma már vezető geopolitikai hatalommá kíván válni, de a modern gazdasági együttműködéseig egészen az 1955-ös Kína–Afrika Együttműködési Fórumig kellett várni. A bandungi konferencia nyilatkozata szorosabb diplomáciai kapcsolatokat és néhány befektetést eredményezett, ugyanakkor nem tekinthető a mai kínai–szubszaharai kapcsolatok tényleges kiindulópontjának, hiszen a térségből mindössze négy ország vett részt [7].

Fontos mérőföldkő volt az 1998-as kínai–afrikai gazdasági vezetők találkozója, amelyet azóta évente kétszer tartanak [8]. Ezt követte 1999-ben a „Going Out” stratégia bevezetése, amely felgyorsította a kínai tengerentúli befektetések és politikai érdekeltségek bővülését.

Az elmúlt évtizedekben Kína és a Szubszaharai Afrika közötti kapcsolatok tovább mélyültek. Kína a térség egyik legnagyobb kereskedelmi partnerévé vált, és sok ország számára elsődleges fejlesztési finanszírozási forrássá. A beruházások és infrastruktúrafejlesztések jelentősen alakították az afrikai gazdaságokat, és várhatóan erősen befolyásolják a kontinens geopolitikai helyzetének jövőbeli alakulását. Mára az afrikai infrastruktúrafejlesztési projektek több mint egyharmadát kínai szereplők valósítják meg.

(Az írás folytatása decemberi számunkban olvasható.)